halte worden geproduceerd, is op zich niet voldoende om te kunnen concluderen, dat een dergelijke regeling niet aan de vereisten van artikel 36 voldoet.

RAPPORT TER TERECHTZITTING
in de gevoegde zaken C-1/90 en C-176/90 *

I — De feiten en het procesverloop

1. Volgens de door de verwijzende rechter verstrekte gegevens stelt wet nr. 20 van 25 juli 1985 van het parlement van Catalonië, inzake „preventie en hulp in verband met het gebruik van middelen die een verslavende werking kunnen hebben", een verbod op het maken van reclame voor tabaksprodukten en alcoholhoudende dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23% in de media, langs straten en wegen — behalve wanneer het gaat om borden waarmee produktie- en verkoopcentra worden aangeduid —, in bioscopen en in het openbaar vervoer.

2. Tegen de ondernemingen Aragonesa de Publicidad Exterior SA en Publivía SAE, die zich bezighouden met de exploitatie van reclameborden, werd door het directoraat-generaal voor de volksgezondheid van de Generalitat de Cataluña proces-verbaal opgemaakt wegens overtreding van genoemde wet. Eerstgenoemde onderneming kreeg uiteindelijk een boete van 75 000 PTA opgelegd, terwijl laatstgenoemde onderneming drie maal dat bedrag moest betalen.

3. Beide ondernemingen zijn tegen de hun opgelegde boete opgekomen bij het Tribunal Superior de Justicia de Cataluña, waar zij met name hebben aangevoerd dat de nationale wet in strijd is met artikel 30 EEG-Verdrag.

4. In deze omstandigheden heeft het Tribunal Superior de Justicia de Cataluña bij beschikkingen van 7 en 29 november 1989, gerectificeerd bij beschikkingen van 8 januari respectievelijk 28 juni 1990, de behandeling van de zaken geschorst en het Hof de volgende — in beide zaken gelijkluidende — prejudiciële vragen voorgelegd:

„1) Is de wet van een Lid-Staat (of in casu van een parlement van een autonome gemeenschap van een Lid-Staat, dat volgens de nationale wetgeving op bepaalde gebieden over wetgevende bevoegdheid beschikt), krachtens welke het is verboden in het geografisch toepassingsgebied van die wet reclame te maken voor alcoholhoudende dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23%: a) in de media; b) langs straten en wegen, behalve wanneer het gaat om borden waarmee produktie- en ver-

* Procestaal: Spaans.

koopcentra worden aangeduid; c) in bioscopen, en d) in het openbaar vervoer, een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve invoerbeperking in de zin van artikel 30 EEG-Verdrag?

2) Zo ja, moet dan de eerste zin van artikel 36 EEG-Verdrag aldus worden uitgelegd, dat een Lid-Staat bij nationale wet het maken van reclame voor alcoholhoudende dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23% gedeeltelijk mag verbieden ter bescherming van de gezondheid van personen?

3) Kan een dergelijk, uit hoofde van de bescherming van de volksgezondheid uitgevaardigd verbod een middel tot willekeurige discriminatie of een verkapte beperking van de handel tussen de Lid-Staten vormen?"

De verwijzingsbeschikkingen van het Tribunal Superior de Justicia de Cataluña zijn ter griffie van het Hof ingeschreven op 2 januari en 5 februari 1990 respectievelijk op 7 juni en 12 juli daaraanvolgend.

5. Krachtens artikel 20 van 's Hofs Statuut-EEG zijn schriftelijke opmerkingen ingediend:

— in zaak C-1/90 door verzoekster in het hoofdgeding, vertegenwoordigd door J. Pascual Planas en J. Masramón Fontanals, advocaten, en J. Gassó i Espina, procureur te Barcelona, als gemachtigden; verweerder in het hoofgeding, vertegenwoordigd door M. Moix i Puig, advocaat bij de dienst geschillen van de centrale juridische dienst van de Generalitat de Cataluña, als gemachtigde; de Belgische regering, vertegenwoordigd door R. Van Havere, hoofdinspecteur-directeur bij het Ministerie van Buitenlandse zaken, Buitenlandse handel en Ontwikkelingssamenwerking, als gemachtigde, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door B. Rodríguez Galindo, lid van haar juridische dienst, als gemachtigde;

— in zaak C-176/90 door verzoekster in het hoofdgeding, vertegenwoordigd door E. Vivancos Comes en E. Vendrell Santiveri, advocaten, en A. García Gomez, procureur te Barcelona, als gemachtigden; verweerder in het hoofdgeding, vertegenwoordigd door M. Corretja i Torrens, advocaat bij de dienst geschillen van de centrale juridische dienst van de Generalitat de Cataluña, als gemachtigde; de regering van het Verenigd Koninkrijk, vertegenwoordigd door H. A. Kaya van het Treasury Solicitor's Department, als gemachtigde, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door B. Rodríguez Galindo, lid van haar juridische dienst, als gemachtigde.

6. Bij beschikking van 16 januari 1991 heeft het Hof de twee zaken voor de mondelinge behandeling en voor het arrest gevoegd.

7. Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en de advocaat-generaal gehoord, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

II — Samenvatting van de bij het Hof ingediende schriftelijke opmerkingen

1. Alvorens op de prejudiciële vragen in te gaan, merken de ondernemingen *Aragonesa de Publicidad Exterior* en *Publivía,* verzoeksters in de hoofdgedingen (hierna: „verzoeksters"), om te beginnen op, dat waar het in de wet van 25 juli 1985 neergelegde reclameverbod enkel voor alcoholhoudende dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23% geldt, het maken van reclame voor wijn, „cavas" (Spaanse „champagne") en bier stilzwijgend wordt toegestaan. Daar de autonome gemeenschap Catalonië een belangrijke wijnproducent is en bovendien verantwoordelijk is voor de produktie van alle of nagenoeg alle mousserende wijnen of cavas, treft het wettelijk reclameverbod produkten van buiten Catalonië. Het kan hierbij zowel om Spaanse produkten — bij voorbeeld brandy uit Jerez — als om produkten uit andere Lid-Staten — bij voorbeeld Schotse whisky, Engelse gin en Franse cognac — gaan. Het verbod geldt ook voor in Spanje geproduceerde alcoholhoudende dranken van meer dan 23%, waarvan de formule en samenstelling uit een andere Lid-Staat afkomstig zijn.

Verzoeksters in de hoofdgedingen geven vervolgens een opsomming van de bij de beoordeling van het geding in aanmerking te nemen feiten:

— Verbruik: in 1988 maakten alcoholhoudende dranken met een alcoholgehalte van minder dan 23% qua omvang 94,72% en nominaal 80,87% van het totale alcoholverbruik in Catalonië uit. Het Catalaanse verbruik van alcohol van minder dan 23% ligt boven, en het verbruik van alcohol van meer dan 23% beneden het Spaanse gemiddelde.

— Produktie: in de periode 1984-1987 produceerde Catalonië ongeveer 10 900 000 hl alcoholhoudende dranken (exclusief bier), waarvan omstreeks 93% een alcoholgehalte van minder dan 23% had. In dezelfde periode bedroeg de totale Spaanse produktie ongeveer 130 miljoen hl, waarvan omstreeks 80% met een alcoholgehalte van minder dan 23%.

— In- en uitvoer: in 1988 maakten alcoholhoudende dranken met een alcoholgehalte van minder dan 23% qua omvang 99,06% en nominaal 97,89% van de totale „uitvoer" van alcoholhoudende dranken uit Catalonië uit; de overeenkomstige percentages voor de „invoer" waren respectievelijk 44,49 en 39,98%.

2. In zaak C-1/90 maakt het *Koninkrijk België* vooraf enkele opmerkingen van algemene aard. Het overmatig alcoholgebruik is een voorwerp van voortdurende zorg van de Belgische overheid. Evenals de meeste andere Lid-Staten heeft België diverse maatregelen genomen om het alcoholmisbruik en het aanzetten tot alcoholgebruik tegen te gaan. Zo verleent de wet van 22 maart 1989 de Koning de bevoegdheid, het maken van reclame voor alcohol en alcoholhoudende

dranken in het belang van de volksgezondheid te reglementeren en te verbieden.

De eerste vraag

1. *Verzoeksters* zijn van mening, dat de gestelde vraag niet wezenlijk verschilt van de — meer gecompliceerde — vraag die het Hof heeft beantwoord in zijn arrest van 10 juli 1980 (zaak 152/78, Commissie/Frankrijk, Jurispr. 1980, blz. 2299), dat betrekking had op een nationale regeling inzake de reclame voor alcoholhoudende dranken, die zonder onderscheid op nationale en ingevoerde produkten van toepassing was.

De „ratio legis" van de omstreden wet mag dan de bescherming van de volksgezondheid zijn en het erin vervatte reclameverbod mag zich dan uitstrekken tot alle dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23%, ongeacht hun oorsprong, een en ander neemt niet weg, dat waar de wet op landelijke schaal tot gevolg heeft dat de verhandeling van die produkten wordt bemoeilijkt, een dergelijk gevolg zich niet voordoet binnen het grondgebied waarover de bevoegdheid van de Catalaanse wetgever zich uitstrekt, daar het eventueel uit het reclameverbod voortvloeiende economisch nadeel uiteindelijk de belangen van andere gemeenschappen schaadt. Ofschoon de wet dus zonder onderscheid van toepassing is en commerciële belangen ondergeschikt lijkt te maken aan een hoger belang, namelijk bescherming van de volksgezondheid, kan zij niet worden geacht van nationaal belang te zijn, gezien het feit dat de Spaanse Staat juridisch en politiek is opgedeeld in zeventien afzonderlijke autonome gemenschappen met zeer verschillende kenmerken. De Spaanse situatie is dus niet vergelijkbaar met die van een gecentraliseerde staat, die zich geraakt zou moeten achten door al wat een van zijn delen beïnvloedt. In casu is het reclameverbod niet alleen een maatregel van gelijke werking als een invoerbeperking, maar ook een maatregel van gelijke werking als een beperking van de verkoop van nationale, uit andere autonome gemeenschappen afkomstige produkten. Dit laatste doet echter niets af aan het onbetwistbare feit, dat het in de Catalaanse wet neergelegde reclameverbod de uit andere Lid-Staten ingevoerde alcoholhoudende dranken zeer sterk raakt, zonder dat de specifieke belangen van de autonome gemeenschap Catalonië door die beperkende maatregelen worden getroffen. Onder verwijzing naar de eerdergenoemde statistieken betreffende „in- en uitvoer" merkt Publivía in dit verband nog op, dat de „invoer" waarschijnlijk voor de helft uit produkten van oorsprong uit andere Lid-Staten bestaat.

Verzoeksters zijn derhalve van mening, dat waar het reclameverbod zonder onderscheid op ingevoerde en Spaanse produkten van toepassing is, doch niet zonder onderscheid voor ingevoerde en Catalaanse produkten geldt, sprake is van een rechtstreeks discriminerende maatregel. Tot staving van deze stelling herinneren zij eraan, dat in 1987 de Catalaanse alcoholproduktie voor 93% uit dranken met een alcoholgehalte van minder dan 23% bestond.

Publivía voegt hieraan nog toe, dat het bijzondere karakter van de situatie in aanmerking moet worden genomen. Men dient niet enkel af te gaan op het feit, dat de in de Catalaanse wet vastgelegde grens van 23% zonder onderscheid voor ingevoerde dranken en dranken van oorsprong uit andere autonome gemeenschappen van Spanje geldt. De laatste categorie dranken wordt ongetwijfeld door de reclamerestricties geraakt, maar men mag niet uit het oog verlie-

zen, dat de Spaanse grondwet het overheidsgezag over zeventien autonome gemeenschappen heeft verdeeld. De omstandigheid dat bedoelde wet ook produkten treft die afkomstig zijn uit andere autonome gemeenschappen, en dat de specifieke belangen van Catalonië door de eventueel daaruit voortvloeiende commerciële verliezen niet worden geraakt, vindt haar verklaring in de historische en politieke context van Catalonië. De situatie is uiteindelijk dus identiek met die welke destijds aanleiding gaf tot het arrest van 10 juli 1980 (Commissie/Frankrijk, reeds aangehaald), aangezien de reclamerestricties het verbruik van in eigen land geproduceerde dranken indirect bevorderen.

Hoewel de betrokken maatregelen dus ook gevolgen hebben voor de uit andere Spaanse gemeenschappen afkomstige dranken, worden de uit andere Lid-Staten ingevoerde dranken er het zwaarst door getroffen, en wel om de volgende redenen:

— Catalonië is de gemeenschap met het hoogste verbruik van ingevoerde alcoholhoudende dranken; bovendien kunnen de niet-Catalaanse, doch van Spaanse bodem afkomstige dranken bogen op een eeuwenlange reputatie, terwijl de uit andere landen afkomstige dranken alleen door reclame naam kunnen maken;

— de invoer van alcoholhoudende dranken werd aan het begin van de burgeroorlog stopgezet en nadien slechts op beperkte schaal toegestaan. Pas sinds de toetreding van Spanje tot de Europese Gemeenschappen is die invoer weer helemaal vrij;

— tot dusver heeft slechts een zeer klein gedeelte van de bevolking ingevoerde dranken kunnen proeven en zijn voorkeur voor die dranken kunnen uitspreken. Die ingevoerde dranken, die uiteraard minder bekendheid genieten en in de regel duurder zijn, hebben van de reclamerestricties te lijden. Bovendien hecht de gemiddelde consument geen enkel belang aan het merk van de drank. Slechts een enkeling weet de ingevoerde dranken om hun authenticiteit te waarderen en kiest zijn favoriete merk met zorg uit;

— in het algemeen is er in Spanje voor elk merk van een sterk alcoholische buitenlandse drank slecht één importeur. Deze zal zijn importen moeten terugschroeven, omdat in een autonome gemeenschap met zes miljoen inwoners, die tot de meest koopkrachtigen van Spanje behoren, de reclamerestricties de afzet van de betrokken produkten zullen bemoeilijken. Het behoeft geen betoog, dat zo er voor een en hetzelfde merk meerdere importeurs waren, degene die over het exclusieve distributierecht voor het grondgebied van Catalonië beschikte, zijn importen nog verder zou terugschroeven.

Uit een en ander kan volgens Publivía worden afgeleid, dat de toepassing van de betrokken wet de invoer merkbaar beïnvloedt, zodat de intracommunautaire handel wordt geschaad.

Concluderend geven verzoeksters in overweging, de eerste prejudiciële vraag te beantwoorden als volgt:

„Wet nr. 20 van 25 juli 1985 van het parlement van de Generalitat de Cataluña is een

maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve invoerbeperking in de zin van artikel 30 EEG-Verdrag, voor zover zij in haar geografisch toepassingsgebied het maken van reclame voor alcoholhoudende dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23% verbiedt: a) in de media; b) langs straten, pleinen en wegen of anderszins aan de openbare weg; c) in bioscopen, en d) in het openbaar vervoer."

2. De *Generalitat de Cataluña* (hierna: „de Generalitat") preciseert in de eerste plaats, dat de in geding zijnde wet een iets beperktere draagwijdte heeft dan in de aan het Hof voorgelegde vraag wordt gesuggereerd, daar het reclameverbod geldt voor de door de Generalitat en de door het lokale bestuur van Catalonië gecontroleerde media, doch niet voor andere communicatiemiddelen, zoals particuliere televisiestations.

Zij herinnert er bovendien aan, dat de Commissie het begrip „maatregel van gelijke werking" in richtlijn 70/50/EEG van 22 december 1969, gebaseerd op de bepalingen van artikel 33, lid 7, houdende opheffing van de maatregelen van gelijke werking als kwantitatieve invoerbeperkingen, niet bedoeld in andere krachtens het EEG-Verdrag vastgestelde bepalingen (PB 1970, L 13, blz. 29), in zoverre restrictief had geformuleerd, dat maatregelen die zonder onderscheid op nationale en ingevoerde produkten van toepassing waren, er slechts gedeeltelijk onder vielen.

In zijn arrest van 11 juli 1974 (zaak 8/74, Dassonville, Jurispr. 1974, blz. 837) legde het Hof het begrip veel ruimer uit en die uitlegging is in latere arresten bevestigd. Zo overwoog het in zijn arrest van 10 juli 1980 (Commissie/Frankrijk, reeds aangehaald), in de lijn van de conclusie van advocaat-generaal Reischl, dat een nationale wettelijke regeling die het maken van reclame voor alcoholhoudende dranken gedeeltelijk verbiedt, de mogelijkheden tot verhandeling van de ingevoerde produkten beperkt en derhalve een maatregel van gelijke werking in de zin van artikel 30 EEG-Verdrag kan opleveren.

De Generalitat geeft dan ook in overweging, de eerste vraag bevestigend te beantwoorden, doch maakt daarbij de volgende twee kanttekeningen:

— sedert de inwerkingtreding van de in geding zijnde Catalaanse wet zijn de importen van alcoholhoudende dranken toegenomen, waaruit kan worden afgeleid dat de wet in de praktijk niet het effect van een maatregel van gelijke werking heeft;

— de ruime definitie van het begrip maatregel van gelijke werking laat twee soorten uitzonderingen toe: die welke worden genoemd in artikel 36 EEG-Verdrag en die welke zijn gebaseerd op het arrest „Cassis de Dijon" (arrest van 20 februari 1979, zaak 120/78, Rewe-Zentral, Jurispr. 1979, blz. 649), waarin het Hof het begrip voor het eerst restrictief uitlegde.

3. Het *Koninkrijk België* (zaak C-1/90) is van mening, dat het in geding zijnde reclameverbod het verbruik van dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23% afremt en derhalve is te beschouwen als een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve beperking ten aanzien van zowel ingevoerde als nationale dranken.

Waar evenwel alle Lid-Staten op enigerlei wijze campagnes voeren om het alcoholmisbruik te lijf te gaan en waar het begrip beperking van het handelsverkeer impliceert, dat de mate van vrijheid van Lid-Staat tot Lid-Staat duidelijk verschilt, moet men zich afvragen of artikel 30 EEG-Verdrag nog wel kan worden toegepast wanneer het merendeel der Lid-Staten maatregelen treft waarvan de gevolgen vergelijkbaar zijn.

Het Koninkrijk België herinnert tot slot aan het arrest van 31 maart 1982 (zaak 75/81, Blesgen, Jurispr. 1982, blz. 1211), waarin het Hof overwoog dat een nationale maatregel ter bestrijding van het alcoholisme, die het verbruik van — nationale zowel als ingevoerde — sterke dranken met een bepaald alcoholgehalte in voor het publiek toegankelijke plaatsen verbiedt, niet onder de werkingssfeer van artikel 30 EEG-Verdrag valt.

De eerste vraag moet derhalve ontkennend worden beantwoord.

4. Het *Verenigd Koninkrijk* (zaak C-176/90) herinnert aan de bewoordingen van het arrest van 11 juli 1974 (Dassonville, reeds aangehaald), waaruit de draagwijdte en het belang van artikel 30 voor de verzekering van de vrijheid van het handelsverkeer tussen de Lid-Staten blijkt, zelfs wanneer er geen sprake is van rechtstreekse invoerverboden, doch slechts van „potentiële" of „onrechtstreekse" belemmeringen van het handelsverkeer. Een beperking die zonder onderscheid op nationale en ingevoerde produkten van toepassing is, zou een dergelijke potentiële of onrechtstreekse belemmering kunnen opleveren, wanneer haar precieze bewoordingen in de praktijk uitsluitend of hoofdzakelijk op ingevoerde produkten van toepassing zijn en dus niet alleen tot gevolg kunnen hebben, dat deze produkten worden ten achter gesteld bij nationale produkten, maar ook, dat de ontwikkeling van een nieuwe markt wordt verhinderd.

In zijn arrest van 24 november 1982 (zaak 249/81, Commissie/Ierland, Jurispr. 1982, blz. 4005) heeft het Hof de kracht van reclame en de invloed ervan als complement van het verhandelingsproces erkend. In zijn arrest van 10 juli 1980 (Commissie/Frankrijk, reeds aangehaald) heeft het dan ook aanvaard, dat een reclameverbod de handel in belangrijke mate kan beperken.

Een reclamerestrictie kan dus, wanneer hierdoor ingevoerde produkten worden geraakt, een schending van artikel 30 EEG-Verdrag opleveren. Of zulks werkelijk het geval is, moet door de nationale rechter worden uitgemaakt op basis van een gedetailleerd onderzoek van de Spaanse markt van alcoholische dranken. Het Verenigd Koninkrijk is echter van mening, dat de hem beschikbare gegevens er op lijken te wijzen, dat de betrokken bepaling van de Catalaanse wet de invoer van sterke drank in elk geval onrechtstreeks of potentieel belemmert, gezien het feit dat de door de maatregel getroffen dranken hetzij uit andere delen van Spanje, hetzij uit andere Lid-Staten afkomstig zijn, terwijl daarentegen in Catalonië grote hoeveelheden tafelwijn worden geconsumeerd en geproduceerd, die niet door de reclamerestricties worden getroffen.

Het Verenigd Koninkrijk geeft dan ook in overweging, de eerste vraag te beantwoorden als volgt:

„De wet van een Lid-Staat (of van een parlement van een autonome gemeenschap van

een Lid-Staat), krachtens welke het is verboden op bepaalde voor het publiek toegankelijke plaatsen reclame te maken voor alcoholhoudende dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23%, kan een kwantitatieve beperking in de zin van artikel 30 EEG-Verdrag opleveren. Het staat aan de nationale rechter om op basis van het hem beschikbare bewijsmateriaal te beoordelen, of zulks werkelijk het geval is."

5. De *Commissie van de Europese Gemeenschappen* merkt om te beginnen op, dat het er weinig toe doet of de betrokken wettelijke regeling van de centrale overheid dan wel van het parlement van een autonome gemeenschap afkomstig is, aangezien er hoe dan ook sprake is van een overheidsmaatregel ten aanzien waarvan de uitlegging van artikel 30 relevant is.

Met het oog op die uitlegging herinnert de Commissie eraan, dat het Hof het begrip maatregel van gelijke werking in zijn arrest van 11 juli 1974 (Dassonville, reeds aangehaald) heeft gedefinieerd als „iedere handelsregeling der Lid-Staten die de intracommunautaire handel al dan niet rechtstreeks, daadwerkelijk of potentieel, kan belemmeren". Volgens deze definitie kan een nationale maatregel die het maken van reclame voor bepaalde produkten aan banden legt, een maatregel van gelijke werking opleveren, omdat hij de mogelijkheden tot verhandeling van de ingevoerde produkten raakt en daardoor het importvolume nadelig kan beïnvloeden (arrest van 10 juli 1980, Commissie/Frankrijk, reeds aangehaald).

In het onderhavige geval gaat het er dus om, of al dan niet is voldaan aan de voorwaarden waaronder een dergelijke maatregel in strijd met artikel 30 EEG-Verdrag moet worden geacht.

Op basis van de haar beschikbare gegevens concludeert de Commissie, dat de in geding zijnde maatregel niet kan worden geacht ingevoerde produkten ten achter te stellen bij nationale produkten. Het alcoholgehalte van dranken is immers een zuiver objectief criterium, dat ingevoerde dranken niet zwaarder treft dan gelijksoortige nationale dranken. Bovendien mag de autonome gemeenschap Catalonië dan een belangrijke producent van wijnen en „cavas" — dranken met een alcoholgehalte van minder dan 23% — zijn, dit neemt niet weg dat het ook dranken met een hoger alcoholgehalte produceert (de Commissie noemt in dit verband de niet onaanzienlijke hoeveelheden brandy en jenever die in 1989 in de vier Catalaanse provincies werden geproduceerd) en dat in elk geval in de rest van Spanje die dranken — zoals brandy — op grote schaal worden geproduceerd. En ten slotte zijn er een groot aantal ingevoerde produkten, zoals bij voorbeeld de Franse wijn- en champagnesoorten (zie de cijfers betreffende de invoer van champagne in 1988), die niet door het reclameverbod worden getroffen. De Catalaanse wettelijke regeling heeft derhalve niet het discriminerende karakter van de Franse regeling die in meergenoemd arrest van 10 juli 1980 in geding was.

Nu de gewraakte nationale regeling zonder onderscheid op nationale en ingevoerde produkten van toepassing is, moet worden nagegaan of het door haar nagestreefde doel naar gemeenschapsrecht gerechtvaardigd is, en of zij geschikt is om dat doel te bereiken en niet verder gaat dan daartoe noodzakelijk is, zoals zowel de rechtspraak (arrest van 20 februari 1979, „Cassis de Dijon", reeds aangehaald) als artikel 3 van richtlijn 70/50 van de Commissie van 22 december 1969 (reeds aangehaald) eist.

Met betrekking tot het nagestreefde doel merkt de Commissie op, dat in de preambule van de Catalaanse wet en in de verwijzingsbeschikkingen wordt gesproken van bescherming van de volksgezondheid, een van de door het Hof in het arrest „Cassis de Dijon" erkende dwingende vereisten. In zijn arrest van 10 juli 1980 (Commissie/Frankrijk, reeds aangehaald) heeft het Hof aanvaard, dat reclame voor alcoholhoudende dranken het verbruik van die dranken wil bevorderen en dat bijgevolg de voorschriften inzake die reclame verband houden met de strijd tegen het alcoholmisbruik, die is ingegeven door de wens de volksgezondheid te beschermen.

In verband met het evenredigheidsbeginsel moet worden nagegaan, of de gevolgen van de Catalaanse wet niet verder gaan dan in het kader van een handelsregeling gebruikelijk is, hetgeen het geval is wanneer

— de beperkende invloed op het handelsverkeer in geen verhouding staat tot het nagestreefde doel;

— hetzelfde resultaat kan worden bereikt met middelen die het handelsverkeer minder belemmeren.

Het is moeilijk algemene criteria vast te stellen om te bepalen onder welke omstandigheden een reclameverbod voor alcoholhoudende dranken excessief moet worden geacht. Volgens het Hof moet voor vragen op het terrein van de volksgezondheid rekening worden gehouden met de specifieke gewoonten van de burgers van de betrokken staat (arresten van 6 juni 1984, zaak 97/83, Melkunie, Jurispr. 1984, blz. 2367, en 6 mei 1986, zaak 304/84, Muller, Jurispr. 1986, blz. 1511). Die gewoonten kunnen variëren naar gelang van, onder meer, de culturele, klimatologische en sociologische factoren van elke Lid-Staat. Bij zijn analyse van de in geding zijnde Catalaanse wet zal de nationale rechter het alcoholgebruik in zijn land aan een nauwkeurig onderzoek moeten onderwerpen.

Onder dit voorbehoud en gelet op de haar ter beschikking staande gegevens is de Commissie van mening, dat de betrokken nationale maatregel niet onevenredig is aan het ermee beoogde doel. In de eerste plaats hebben de door de maatregel getroffen dranken een vrij hoog alcoholgehalte: een agressieve en aanhoudende reclamecampagne voor dergelijke dranken heeft tot gevolg, dat het publiek uiteindelijk zodanig met die dranken vertrouwd raakt, dat ze het over één kam gaat scheren met gangbare dranken met een lager alcoholgehalte. Het zou toch ook paradoxaal zijn, dat die reclame op de borden langs de wegen wordt toegestaan, terwijl automobilisten die bij controle een te hoog alcoholpromillage in hun bloed blijken te hebben, wegens hun verkeersgevaarlijke gedrag worden beboet. In de tweede plaats is het reclameverbod niet absoluut, aangezien het bij voorbeeld niet geldt voor reclame in kranten en tijdschriften, op particuliere televisiestations en op sportterreinen.

Volgens de Commissie kan de eerste vraag dan ook volledig worden beantwoord aan de hand van artikel 30 EEG-Verdrag, aangezien het in de Catalaanse wet neergelegde reclameverbod niet een door deze bepaling verboden maatregel van gelijke werking is.

De Commissie geeft het Hof dan ook in overweging, de eerste vraag te beantwoorden als volgt:

„Artikel 30 EEG-Verdrag moet aldus worden uitgelegd, dat het niet in de weg staat aan een nationale wettelijke regeling krachtens welke het is verboden in het geografisch toepassingsgebied van die wet reclame te maken voor alcoholhoudende dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23% in de media, langs straten en wegen — behalve wanneer het gaat om borden waarmee produktie- en verkoopcentra worden aangeduid —, in bioscopen en in het openbaar vervoer."

De tweede en de derde vraag

1. *Verzoeksters* zijn van mening, dat de in geding zijnde Catalaanse wet niet onder de uitzondering van artikel 36 EEG-Verdrag valt.

Gezien het feit dat het verbruik van alcoholhoudende dranken met een alcoholgehalte van minder dan 23% in 1988 94,72% van het totale Catalaanse alcoholverbruik uitmaakte, kan niet worden verdedigd dat een enkel reclameverbod — het verbod geldt immers niet het verbruik — voor dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23%, die dus slechts 5,28% van de markt vertegenwoordigen, een gunstig effect op de volksgezondheid heeft. Dat verbod is dus onevenredig aan de vereisten van de volksgezondheid. Bovendien is het alcoholgehalte geen geschikt criterium in de strijd tegen het alcoholisme, aangezien van licht alcoholische dranken gewoonlijk veel grotere hoeveelheden worden gedronken dan van dranken met een hoog alcoholgehalte. Het is niet waar, dat alleen de laatste een verslavende werking hebben. Door hun lage prijs en de grote hoeveelheden waarin zij worden gedronken, leiden wijn en bier veel eerder tot verslaving en zijn zij bovendien bij de jeugd meer in trek. Wil men het alcoholisme werkelijk bestrijden, dan moet met het verbruik van deze licht alcoholische dranken aanpakken; of anders moet men het verbruik van alle alcoholische dranken aan banden leggen, maar dan wel met drastischer middelen dan via een discriminerende beperking van de reclame. Op zichzelf genomen zegt het alcoholgehalte dus nog niets over alcoholisme. Zoals het Hof in zijn arrest van 10 juli 1980 (reeds aangehaald) opmerkte, gaat het ook om de gedronken hoeveelheid.

Artikel 36 EEG-Verdrag is nog om een andere reden niet van toepassing: de kennelijke onverenigbaarheid van de twee volzinnen van deze bepaling kan alleen worden opgelost door ervan uit te gaan, dat de eerste zin ondergeschikt is aan de tweede. Anders gezegd: de regel is, dat er geen sprake mag zijn van een verkapte beperking van de handel tussen Lid-Staten door willekeurige discriminerende maatregelen, en de uitzondering, dat de Lid-Staten bevoegd zijn verboden en beperkingen op te leggen die gebaseerd zijn op een van de in artikel 36 genoemde gronden. Die bevoegdheid moet bovendien in zoverre objectief gerechtvaardigd zijn, dat er een causaal verband bestaat tussen het verbod of de beperking en het nagestreefde doel. Die rechtvaardiging moet worden beoordeeld in het licht van het evenredigheidsbeginsel. Volgens het Hof moet artikel 36 immers aldus worden uitgelegd, „dat de gevolgen ervan niet verder rei-

ken dan noodzakelijk is voor de bescherming van de belangen die het beoogt te waarborgen" (arrest van 12 oktober 1978, zaak 13/78, Eggers, Jurispr. 1978, blz. 1935).

Blijkens het arrest „Cassis de Dijon" (reeds aangehaald) kan de eerste volzin van artikel 36 niet worden toegepast wanneer er geen sprake is van dwingende vereisten die de betrokken maatregelen onvermijdelijk maken. Waar nu een reclameverbod voor alle alcoholhoudende dranken, ongeacht hun alcoholgehalte, stellig kan worden gerechtvaardigd uit hoofde van de bescherming van de volksgezondheid, kan een reclameverbod dat enkel voor dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23% geldt, niet worden geacht noodzakelijk te zijn om recht te doen wedervaren aan een dwingend vereiste dat is ingegeven door de wens de volksgezondheid te beschermen.

Bovendien blijkt uit de preambule van de Catalaanse wet van 25 juli 1985, dat de wettelijke maatregel zijn oorsprong vindt in de gedurende de laatste twee decennia geconstateerde toename van het gebruik van sterk alcoholhoudende dranken. Deze toename is toe te schrijven aan de maatregelen die zijn genomen om de invoer van die dranken geleidelijk te liberaliseren. Het is dan ook duidelijk dat de in geding zijnde wet het heeft voorzien op de ingevoerde dranken, waarvan zij de verkoop bemoeilijkt, zodat zij als een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve invoerbeperking is te beschouwen. Zoals in beide verwijzingsbeschikkingen staat te lezen, mag niet worden vergeten dat „de onderneming is beboet wegens het maken van reclame voor uit het buitenland geïmporteerde alcoholhoudende dranken, terwijl het gros van de binnenslands geproduceerde dranken (wijnen en cavas) gezien hun lage alcoholgehalte niet door de betrokken reclamewetgeving worden getroffen".

Gelet op een en ander geven verzoeksters in overweging, de tweede en de derde vraag te beantwoorden als volgt:

„Ingevolge artikel 36 EEG-Verdrag zijn de Lid-Staten bevoegd, ter bescherming van de gezondheid van personen bij nationale wet het maken van reclame voor alcoholhoudende dranken te verbieden, op voorwaarde dat een dergelijk verbod geen middel tot willekeurige discriminatie of een verkapte beperking van de handel tussen de Lid-Staten vormt.

Het uit hoofde van de bescherming van de volksgezondheid uitgevaardigde verbod om reclame te maken voor alcoholhoudende dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23%, vormt een middel tot willekeurige discriminatie en een verkapte beperking van de handel tussen de Lid-Staten."

2. a) Met betrekking tot de tweede vraag merkt de *Generalitat* op, dat de in geding zijnde maatregel gerechtvaardigd is uit hoofde van een van de in artikel 36 EEG-Verdrag genoemde gronden, te weten bescherming van de volksgezondheid. Immers, ten einde het verbruik van een produkt met een verslavende werking tegen te gaan, legt hij het maken van reclame, waardoor dat verbruik uiteraard wordt gestimuleerd, gedeeltelijk aan banden. Ofschoon herhaaldelijk en bij verschillende gelegenheden is gesproken over de noodzaak van een richtlijn tot harmonisatie van de wettelijke regelingen van de Lid-Staten op het gebied van de reclame voor alcoholhoudende dranken, is er op dit terrein pas

één positief besluit tot stand gekomen, te weten richtlijn 89/552/EEG van de Raad van 3 oktober 1989 betreffende de coördinatie van bepaalde wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van de Lid-Staten inzake de uitoefening van televisieomroepactiviteiten (PB 1989, L 298, blz. 23). Ofschoon deze richtlijn in artikel 15 strenge criteria voor televisiereclame voor alcoholhoudende dranken formuleert, kan hij niet worden beschouwd als een harmonisatiemaatregel op het gebied van alcoholreclame. De Lid-Staten blijven dus bevoegd ter zake wettelijke maatregelen te nemen, hetgeen ingevolge artikel 100 A, lid 4, EEG-Verdrag overigens ook in geval van communautaire harmonisatie het geval is.

Ook het Hof heeft in zijn arrest van 10 juli 1980 (Commissie/Frankrijk, reeds aangehaald) aanvaard, dat een wettelijke regeling die het maken van reclame voor alcoholhoudende dranken aan banden legt, in beginsel gerechtvaardigd is uit hoofde van de bescherming van de volksgezondheid, zij het dat het de in die zaak in geding zijnde Franse wettelijke regeling wegens haar willekeurige karakter veroordeelde. De thans in geding zijnde reclamerestricties zijn echter gebaseerd op een objectief criterium, namelijk het alcoholgehalte. Het valt niet te ontkennen, dat een Lid-Staat maatregelen mag nemen om het alcoholisme te bestrijden en gezonde leefgewoonten te bevorderen. De betrokken staat is gerechtigd de maatregelen te nemen die hij noodzakelijk acht om de volksgezondheid te beschermen, rekening houdend met de realiteit van het op te lossen probleem (toename van het gebruik van sterk alcoholische dranken of bescherming van een bepaalde sociale groep).

Gelet op een ander is de Generalitat van mening, dat de tweede vraag bevestigend moet worden beantwoord.

b) Bij haar beantwoording van de derde vraag behandelt de Generalitat achtereenvolgens twee aspecten: het evenredigheidsbeginsel en het ontbreken van willekeurige discriminatie of een verkapte beperking van de handel tussen de Lid-Staten.

In verband met het evenredigheidsbeginsel, waaraan elke nationale maatregel moet voldoen om voor rechtvaardiging ingevolge het Verdrag in aanmerking te kunnen komen, moeten twee vragen worden beantwoord:

— Is het aan de maatregel verbonden voordeel evenredig aan de beperking van het vrije goederenverkeer?

Volgens de Generalitat is de in geding zijnde maatregel gerechtvaardigd om redenen die verband houden met de bescherming van de gezondheid, met name die van de jeugd; hij heeft betrekking op

dranken met een hoog alcoholgehalte, waarvan buiten kijf staat dat zij schadelijker voor de gezondheid zijn; hij stelt een gedeeltelijk verbod op het maken van reclame voor deze dranken; hij is in overeenstemming met de op de overheid rustende verplichting om de volksgezondheid te beschermen, en hij komt ten goede aan de maatschappij als geheel, die niet langer wordt aangezet tot het gebruik van produkten met een hoog alcoholgehalte.

Bij de beoordeling van de beperkende invloed die de betrokken maatregel op het vrije verkeer kan hebben, moet rekening worden gehouden met de volgende omstandigheden: de maatregel heeft geen rechtstreekse invloed op de invoer, hij is zonder onderscheid op nationale en ingevoerde produkten van toepassing en hij geldt slechts voor een beperkt aantal dranken en reclamevormen. Overigens zijn verzoeksters geen importeurs van alcoholhoudende dranken, die aan een maatregel van gelijke werking als een kwantitatieve invoerbeperking trachten te ontkomen, doch exploitanten van reclameborden, die klantenverlies wensen te vermijden.

— Kan de bescherming van de volksgezondheid ook worden verzekerd op een wijze die het vrije goederenverkeer minder belemmert?

Volgens de Generalitat moet deze vraag ontkennend worden beantwoord, aangezien de betrokken nationale maatregel noodzakelijk is om het beoogde doel te bereiken. Het betreft hier immers een uit hoofde van de bescherming van de volksgezondheid gerechtvaardigde preventieve maatregel, die beperkingen stelt aan het maken van reclame op plaatsen die onder de directe verantwoordelijkheid van de administratie vallen en voor eenieder toegankelijk zijn [openbare wegen, openbaar vervoer (...)], ten einde te vermijden dat het publiek tegen zijn zin en zonder aanzien des persoons aan de reclame wordt blootgesteld.

Met betrekking tot de afwezigheid van willekeurige discriminatie of van een verkapte beperking van de handel tussen de Lid-Staten merkt de Generalitat op, dat het gedeeltelijke reclameverbod voor alcoholhoudende dranken is gebaseerd op een objectief criterium, te weten het percentage zuivere alcohol in de dranken. Onder verwijzing naar het arrest van 10 juli 1980 (Commissie/Frankrijk, reeds aangehaald) en de conclusie van advocaat-generaal Reischl in die zaak betoogt zij, dat waar de betrokken wettelijke regeling op alle dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23%, ongeacht hun (binnen- dan wel buitenlandse) oorsprong, gelijkelijk van toepassing is, niet kan worden gesproken van een middel tot willekeurige discriminatie of een verkapte beperking van de handel tussen de Lid-Staten.

Dat de betrokken regeling geenszins protectionistisch of discriminerend van aard is, blijkt uit het feit dat er in het verleden ook boetes zijn uitgedeeld voor het maken van reclame voor alcoholhoudende dranken van meer dan 23% van Spaanse bodem (zie bij voorbeeld de uitspraak van het Tribunal Superior de Justicia de Cataluña van 15 juni 1990).

De omstandigheid dat de in geding zijnde regeling gebaseerd is op een objectief schadelijkheidscriterium, namelijk het alcoholgehalte, laat zien dat zij geenszins is ingegeven door protectionistische motieven, doch enkel door de wens de volksgezondheid te beschermen. De schadelijkheid van een alcoholhoudende drank wordt bepaald door het gehalte aan zuivere alcohol. Zij kan ook van andere criteria afhankelijk zijn (zoals de hoeveelheid waarin, het moment waarop en de persoon waardoor de drank wordt geconsumeerd), maar deze zijn niet objectief. De omstandigheid dat de schadelijkheidsgrens op 23% is gesteld, kan niet worden betwist, daar een gemeenschapsregeling ter zake ontbreekt en ook de wetenschap op dit punt geen uitsluitsel kan geven. Overeenkomstig 's Hofs rechtspraak staat het derhalve aan de Lid-Staten te bepalen, in welke mate zij de volksgezondheid willen beschermen.

Het gedeeltelijke reclameverbod voor alcoholhoudende dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23% kan niet worden beschouwd als een maatregel die het verbruik van wijnen of „cavas" bevordert. Tussen die twee produktgroepen bestaat namelijk geen mededingingsverhouding, daar zij niet tot dezelfde categorie dranken behoren, een verschillend gistingsproces kennen en bij verschillende gelegenheden worden geconsumeerd (zie met betrekking tot de mededinging tussen wijn en bier, het arrest van 12 juli 1983, zaak 170/78, Commissie/Verenigd Koninkrijk, Jurispr. 1983, blz. 2265). En ten slotte worden er ook in het binnenland alcoholhoudende dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23% geproduceerd, die dus eveneens door de reclamerestricties worden getroffen.

Op grond van een en ander is de Generalitat van mening, dat de derde vraag ontkennend moet worden beantwoord.

c) Volledigheidshalve merkt de Generalitat in zaak C-176/90 nog het volgende op.

Uit de in het arrest „Cassis de Dijon" genoemde „dringende behoeften" blijkt, dat er naast de in artikel 36 EEG-Verdrag vermelde gronden nog andere gronden zijn die een invoerbe-

lemmerend effect van een nationale wettelijke regeling kunnen rechtvaardigen. De toepasselijkheid van een dergelijke „rule of reason" is afhankelijk van een aantal voorwaarden:

— er bestaat geen gemeenschapsregeling ter zake;

— de nationale regeling is zonder onderscheid op nationale en ingevoerde produkten van toepassing, en

— er is ook voldaan aan de voorwaarden voor toepasselijkheid van de in artikel 36 EEG-Verdrag genoemde gronden.

Zoals reeds is aangetoond, is in casu aan de eerste en de derde voorwaarde voldaan.

Met betrekking tot de tweede voorwaarde verwijst de Generalitat naar eerdergenoemde uitspraak van het Tribunal Superior de Justicia de Cataluña van 15 mei 1990 (sic) en naar het objectieve karakter van het bij het gedeeltelijke reclameverbod gehanteerde criterium. Zij voegt hieraan nog toe, dat zonder onderscheid toepasselijke maatregelen alleen dan met artikel 30 EEG-Verdrag verenigbaar kunnen worden geacht, indien ook aan het evenredigheids- en het substitueerbaarheidscriterium is voldaan.

In dit verband brengt zij de volgende aspecten in herinnering: de in het hoofdgeding in geding zijnde maatregel is gerechtvaardigd om redenen die verband houden met de bescherming van de gezondheid, met name die van een bepaalde bevolkingsgroep; hij heeft betrekking op dranken met een hoog alcoholgehalte, waarvan buiten kijf staat dat zij schadelijker voor de gezondheid zijn; hij stelt een gedeeltelijk verbod op het maken van reclame voor deze dranken, en hij is in overeenstemming met de op de overheid rustende verplichting om de volksgezondheid te beschermen. Zoals in verband met artikel 36 reeds is opgemerkt, moet bij de beoordeling van de beperkende invloed die de betrokken maatregel op het handelsverkeer kan hebben, rekening worden gehouden met de volgende omstandigheden: de maatregel heeft geen rechtstreekse invloed op de invoer, hij is zonder onderscheid op nationale en ingevoerde produkten van toepassing en hij geldt slechts voor een beperkt aantal dranken en reclamevormen.

De vraag of de betrokken maatregel door een andere maatregel kan worden vervangen (het substitueerbaarheidscriterium), moet volgens de Generalitat ontkennend worden beantwoord. Zij verwijst in dit verband naar hetgeen zij in verband met artikel 36 reeds heeft opgemerkt: de betrokken nationale maatregel is noodzakelijk om het beoogde doel te bereiken, aangezien het hier een uit hoofde van de bescherming van de volksgezondheid gerechtvaardigde preventieve maatregel betreft, die beperkingen stelt aan het maken van reclame op plaatsen die onder de directe verantwoordelijkheid van de administratie vallen en voor eenieder toegankelijk zijn [openbare wegen, openbaar vervoer (...)], ten einde te vermijden dat het publiek tegen zijn zin en zonder aanzien des persoons aan de reclame wordt blootgesteld. Een dergelijke onrechtstreekse en gedeeltelijke beperkende maatregel moet de voorrang hebben boven het vrije goederenverkeer. Hij kan door geen enkele andere maatregel worden vervangen.

Ter rechtvaardiging van de omstreden maatregel behoeft derhalve geen beroep op artikel 36 te worden gedaan. Aangezien er sprake is van een dwingend vereiste dat verband houdt met de legitieme wens de volksgezondheid te beschermen, kan worden volstaan met een beroep op artikel 30.

3. Het *Koninkrijk België* (zaak C-1/90) merkt op, dat zo de eerste vraag bevestigend moest worden beantwoord, ook het antwoord op de tweede vraag bevestigend zou moeten luiden. Het verwijst in dit verband naar vaste rechtspraak van het Hof, met name het arrest van 10 juli 1980 (Commissie/Frankrijk, reeds aangehaald).

Met betrekking tot de derde vraag beklemtoont het Koninkrijk België, dat de grens van 23%, net als iedere andere grens, vrij willekeurig kan lijken. Het acht die grens niettemin gerechtvaardigd, in de eerste plaats omdat de nationale wetgevers op een gebied als het onderhavige moeilijk stapsgewijs te werk kunnen gaan (de grens van 23% komt in de praktijk overeen met de grens tussen enerzijds door gisting en anderzijds door distillatie verkregen dranken), en in de tweede plaats omdat het van belang is, dat de jeugd niet wordt aangezet tot het gebruik van sterk alcoholische dranken.

Het Koninkrijk België beschikt niet over concrete gegevens om te kunnen beoordelen, of de door de Catalaanse wetgever aangehouden grens een verkapte beperking van de invoer van alcoholhoudende dranken uit andere Lid-Staten vormt. Gezien het feit dat ook een groot aantal Spaanse dranken door het in geding zijnde reclameverbod wordt getroffen, acht het een dergelijke beperking echter niet erg waarschijnlijk. En ook indien mocht blijken dat een veel groter aantal ingevoerde dan nationale produkten door de maatregel wordt getroffen, zou deze vaststelling op zich nog niet de conclusie rechtvaardigen, dat de maatregel een verkapte beperking van de handel oplevert. Anders zouden Lid-Staten die geen of nagenoeg geen alcoholhoudende dranken produceren, geen enkele maatregel mogen nemen om het alcoholisme tegen te gaan, terwijl andere Lid-Staten die mogelijkheid wel hebben.

4. Bij de beantwoording van de tweede vraag herinnert het *Verenigd Koninkrijk* (zaak C-176/90) eraan, dat de talrijke onwenselijke medische en sociale gevolgen van een overmatig alcoholgebruik genoegzaam zijn bewezen, en dat de bestrijding van het alcoholisme in het belang van de volksgezondheid is. Het is dan ook van mening, dat een maatregel die het maken van reclame voor alcoholhoudende dranken aan banden beoogt te leggen, ook al is hij in strijd met artikel 30 EEG-Verdrag, niettemin zijn rechtvaardiging zou kunnen vinden in artikel 36.

Een dergelijke maatregel moet echter wel gebaseerd zijn op objectieve factoren, die verband houden met de aard van het te vermijden risico, en hij moet evenredig zijn aan het nagestreefde doel. Het staat aan de nationale rechter om zich hierover uit te spreken, op basis van gedetailleerde gegevens over de specifieke alcoholproblematiek in de Catalaanse regio. Bij de vaststelling van de relevante factoren moet in het oog worden gehouden, dat zogeheten „sterke" dranken niet per definitie gevaarlijker zijn dan dranken met een lager alcoholgehalte, en dat de alcohol in de ingevoerde dranken niet verschilt van de op het eigen grondgebied geproduceerde alcohol. Het schadelijke zit hem in de hoeveelheid alcohol die wordt gedronken, niet in de aard van de drank. Derhalve moeten de consumptiepatronen voor het gehele gamma van alcoholhoudende dranken worden onderzocht, waarbij moet worden vermeden dat een van de sectoren het zwaarder te verduren krijgt dan de andere. Zo worden sterke dranken dikwijls in

kleinere hoeveelheden gedronken dan andere alcoholsoorten. Het is ongewenst dat deze dranken, omdat het publiek ze als bijzonder gevaarlijk beschouwt, aan onevenredige en ongerechtvaardigde beperkingen worden onderworpen. Zoals het Hof in zijn arrest van 10 juli 1980 (Commissie/Frankrijk, reeds aangehaald) reeds verklaarde, moeten de reclamerestricties op alle produkten met dezelfde schadelijkheidsgraad gelijkelijk van toepassing zijn.

Met betrekking tot de derde vraag merkt het Verenigd Koninkrijk op, dat een maatregel die het maken van reclame voor alcoholhoudende dranken aan banden legt en die duidelijk gerechtvaardigd is om redenen die verband houden met de bescherming van de volksgezondheid, in feite bedoeld kan zijn om te discrimineren of de intracommunautaire handel te belemmeren. Of dit werkelijk het geval is, kan beter door de nationale rechter worden uitgemaakt, die daarbij moet uitgaan van de bij de beantwoording van de twee voorgaande vragen gebruikte gegevens.

Het Verenigd Koninkrijk geeft ten slotte in overweging, de tweede en de derde vraag te beantwoorden als volgt:

„Een reclameverbod voor dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23%, dat in beginsel in strijd is met artikel 30 EEG-Verdrag, kan overeenkomstig artikel 36 van het Verdrag gerechtvaardigd zijn wanneer het tot bescherming van de volksgezondheid strekt, op voorwaarde dat kan worden aangetoond, dat bij de beoordeling van het gevaar voor de volksgezondheid is uitgegaan van objectieve factoren die rekening houden met de risico's van alle alcoholhoudende dranken.

Een reclameverbod voor dranken met een alcoholgehalte van meer dan 23%, dat gerechtvaardigd zou kunnen zijn om redenen die verband houden met de bescherming van de volksgezondheid, kan niettemin een middel tot willekeurige discriminatie of een verkapte beperking van de [intracommunautaire] handel vormen; of zulks werkelijk het geval is, is afhankelijk van een door de nationale rechter te verrichten onderzoek van de relevante markt en van alle feiten van de betrokken zaak."

5. Gezien het door haar voorgestelde antwoord op de eerste vraag, acht de Commissie een analyse van artikel 36 EEG-Verdrag en, bijgevolg, een beantwoording van de tweede en de derde vraag overbodig.

F. Grévisse
rechter-rapporteur